

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Полтавський державний аграрний університет
Institute of European Education (Болгарія)
Національний аграрний університет Вірменії
University of Opole (Польща)
International Slavic University (Македонія)
ISMA University (Латвія)
Громадська спілка «Полтавське товариство
сільського господарства»**

Кафедра захист рослин

**VII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція
«Сучасні аспекти і технології у захисті рослин»,
присвячена 90-річчю з дня народження
засновника національної моделі органічного землеробства
Семена Антонця**

*25 листопада 2025 року
м. Полтава*

УДК 632.93
3-38

Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали VII Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 25 листопада 2025 р.). Полтава: ПДАУ, 2025. 165 с.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17980555>

ISBN 978-617-8797-01-0

Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ), Посвідчення № 695 від 11 жовтня 2025 р. (VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин», присвячена 90-річчю від дня народження засновника національної моделі органічного землеробства Семена Антонця).

У збірнику представлені тези, присвячені сучасним проблемам захисту і карантину рослин, фітосанітарного моніторингу та розвитку агроєкосистем України. Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, здобувачів вищої освіти та аспірантів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських підприємств АПК різної організаційно-правової форми господарювання та всіх, кого цікавить проблематика сучасного захисту рослин в агроєкосистемах України.

The collection presents theses devoted to modern problems of plant protection and quarantine, phytosanitary monitoring and development of agroecosystems of Ukraine. The materials are intended for researchers, teachers, graduates and graduate students, specialists and managers of agricultural enterprises of various organizational and legal forms of management and all who are interested in modern plant protection in agroecosystems of Ukraine.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Доля Микола Миколайович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри інтегрованого захисту і карантину рослин Національного університету біоресурсів і природокористування України, член-кореспондент Національної академії аграрних наук України.

Поспєлов Сергій Вікторович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри землеробства і агрохімії імені Сазанова Полтавського державного аграрного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавського державного аграрного університету (протокол № 5 від 23.12.2025 року)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

ЗМІСТ

Писаренко В. М., Писаренко П. В., Писаренко В. В.	МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ПОСТАТЕЙ МАСШТАБУ С. С. АНТОНЦЯ	10
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ І КАРАНТИНУ РОСЛИН В УМОВАХ ОРГАНІЧНОГО ТА ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА		14
Писаренко В. М., Піщаленко М. А., Логвиненко В. В.	ОПТИМІЗАЦІЯ ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ ПОСІВІВ ЗА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА	14
Павленко А. М., Самородов В. М.	СЕМЕН АНТОНЕЦЬ (1935-2022) У КНИЖКОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ: З ФОНДУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОУНБ ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО	19
Шиян О. О., Кузьменко Н. В.	ЕКОЛОГІЧНІ АКЦЕНТИ ВИСТАВКИ «СОВІСТЬ ЗЕМЛІ» (ДО 90-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СЕМЕНА АНТОНЦЯ)	24
Вергунов В. А.	ІНОЗЕМНИЙ ЧЛЕН НААН Ф.Т. МОРГУН (1924-2008), ЩО ЗДІЙСНИВ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНИЙ ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ АГРАРНІЙ НАУЦІ	28
Кириленко І. Г.	ЖИВ І ТВОРИВ, ВИПЕРЕДЖАЮЧИ ЧАС	35
Опара Н. М.	ЕКОЛОГІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО В ЖИТТІ СЕМЕНА АНТОНЦЯ	39
Шарий Г. І.	СТАЛИЙ РОЗВИТОК – ГЕОПОЛІТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ	43
РОЗДІЛ 2. ЗАХИСТ І КАРАНТИН РОСЛИН ТА ЇХ РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ		46
Гуска А. І., Бродська В. Д., Коваленко Н. П.	БІЛА ГНИЛЬ ХРИЗАНТЕМИ (<i>SCLEROTINIA SCLEROTIORUM</i>): ОСОБЛИВОСТІ ПАТОГЕНЕЗУ ТА СТРАТЕГІЯ КОМПЛЕКСНОГО ЗАХИСТУ	46
Коваленко Н. П., Окунська М. О.	БІОЛОГІЯ, ШКОДОЧИННІСТЬ ТА ІНТЕГРОВАНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ РІПЧАСТОЇ ЦИБУЛІ ВІД ЦИБУЛЕВОЇ МУХИ (<i>DELIA ANTIQUA</i> MG.)	49
Коваленко Н. П., Поспелова Г. Д., Реута О. О.	БІОЛОГІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЧОРНОЇ ПЛЯМИСТОСТІ (<i>MARSSONINA ROSAE</i> (LIB.) DIET.) ТРОЯНД	51
Михайлик М. О., Поспелова Г. Д., Коваленко Н. П.	АНАЛІЗ ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ ПОСІВІВ РІПАКУ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ХВОРОБ КУЛЬТУРИ	54

Додатково доцільним є застосування біопрепаратів, що покращують розвиток кореневої системи та підвищують загальну стійкість рослин до патогенів.

Отже, біла гниль хризантеми є небезпечною хворобою, яка може спричинити значні економічні втрати у декоративному рослинництві. Висока вологість і низькі температури створюють оптимальні умови для її розвитку. Ефективна система захисту базується на профілактичних заходах, правильному догляді за рослинами, використанні біологічних агентів та сучасних фунгіцидів. Лише комплексний підхід дозволяє обмежити поширення патогена й зберегти декоративну цінність культури.

Бібліографія:

1. Муха Б. Г., Коваленко Н. П. Система захисних заходів як складова технології вирощування овочевих культур у закритому ґрунті. Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., присвяч. 100-річчю з дня народження акад. Сусідка Петра Івановича (м. Полтава, 21 черв. 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 74-77.
2. Поспелов С. В., Поспелова Г. Д., Коваленко Н. П., Нечипоренко Н. І. Застосування біометоду в технологіях вирощування лікарських культур. *Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. "Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній школі"* (Полтава, 19 квітня 2022). Полтава, 2022. С. 200-204.
3. Chen Y. et al. Research Progress on Diseases and Pests of Chrysanthemum 2015-2025. MDPI, 2025.
4. Danielewicz J. et al. Combined Biological and Chemical Control of *Sclerotinia sclerotiorum*. *Agriculture*, MDPI, 2025, 15(20), 2147.
5. Yang S., Liu Y., Jiang J., Chen S., Chen F., Guan Z., Fang W. Pathogen Identification, Resistance Screening and Control of *Chrysanthemum Sclerotinia sclerotiorum*. *Journal of Nuclear Agricultural Sciences*, 2022, 36(1), 24-33.

БІОЛОГІЯ, ШКОДОЧИННІСТЬ ТА ІНТЕГРОВАНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ РІПЧАСТОЇ ЦИБУЛІ ВІД ЦИБУЛЕВОЇ МУХИ (*DELIA ANTIQUA* MG.)

Коваленко Н. П., Окунська М. О.

Полтавський державний аграрний університет

Ріпчаста цибуля – одна з найцінніших овочевих культур, яка належить до родини *Alliaceae*. Загрозу сходам та молодим рослинам цибулі, а також часнику та цибулинним квітам становить цибулева муха. Для захисту від цих шкідників у світовій практиці застосовується обробка насіння цибулі інсектицидними протруйниками, внесення гранульованих інсектицидів при сівбі, обробки системними препаратами через систему краплинного поливу та листові обробки контактними-системними інсектицидами протягом вегетації [1].

Цибулева муха (*Delia antiqua* Mg.) – це невелика комаха з родини *Anthomyidae*, зовні схожа на звичайну домашню муху. Її розмір - всього 5-8 мм, тільце сірувато-жовте або попелясте, крила прозорі, а ноги чорні. Самці мають темну смужку на черевці, тоді як у самок її немає. Основна шкодочинна стадія – личинки.

Життєвий цикл цибульної мухи починається навесні, коли температура повітря досягає 15-18°C – зазвичай це кінець квітня або початок травня, коли цвітуть кульбаби та вишні.

Самки відкладають від 40 до 60 яєць за сезон, розміщуючи їх групами по 5-20 штук на листі цибулі, біля основи рослини або в ґрунт поруч. Яйця маленькі, білі, довгасті, приблизно 1-1,2 мм завдовжки. Сприятливі умови для цієї стадії – температура 19-21°C та вологість 65-75 %. Через 3-8 днів (залежно від погоди) з них вилуплюються білі, безногі личинки довжиною до 10 мм, які відразу проникають через денце або шийку у підземну частину цибулину, виїдаючи її зсередини, завжди тримаються групами.

Личинки живляться соковитою м'якоттю цибулі або часнику протягом 2-3 тижнів, після чого заглиблюються у ґрунт (на глибину 10-20 см) і залякуються. Через 10-14 днів з'являється друге покоління мух зазвичай це липень-серпень. У середній смузі за сезон буває 2-3 покоління, що здійснює боротьбу з мухою цибулі справжнім марафоном.

Розуміння циклу розвитку шкідника дозволяє вчасно вжити заходів – наприклад, обробляти грядки до відкладання яєць або знищувати лялечки восени.

Помітити цибулеву муху на ранніх стадіях складно, проте слід звертати увагу на ознаки ураження:

- Пожовтіння та в'янення листя. Спочатку в'яне центральний листок, потім все перо стає жовтим і засихає.
- Повільний ріст рослин, коли цибуля втрачає пружність, виглядає кволою.
- М'якість і рідкість цибулин, часто з гнилим запахом.
- Наявність білих личинок чи яєць біля основи рослини.
- Неприємний запах. Уражені цибулини стають м'якими, гниють і пахнуть гниллю.

Втратити урожаю за ураження шкідником можуть становити до 80% (особливо на великих плантаціях). Найнебезпечніше перше покоління, яке активізується в травні, коли цибуля тільки набирає чинності.

Важливим у профілактиці ураження культури цибулевою мухою є дотримання сівозміни та правильного сусідства, ранній посів та посадка, глибоке перекопування ґрунту (на глибину 20-25 см) [2, 3].

Ефективним проти фітофагів є протруювання насіння цибулі ріпчастої препаратами: Круїзер 350 FS, т.к.с.) і Селест Топ 312,5 FS, ТН та обробка посівів цибулі ріпчастої в фазу початку формування цибулини інсектицидами Енжіо 247 SC, КС, Ланнат, 20 РК, Коннект 122,5 SC, КС, Конфідор 200 SL, РК, Карате зеон 050 CS, Ратибор [3].

Отже, цибулева муха (*D. antiqua* Mg.) є ключовим шкідником цибулі, де личинки, виїдаючи серцевину молодих рослин, спричиняють втрати урожаю до 80 %. Найбільш шкодочинним є перше покоління (травень). Ефективний захист вимагає моніторингу льоту шкідника і зосередження заходів на фазі запобігання відкладанню яєць та знищенні личинок. Успішний контроль базується на інтегрованому підході, що поєднує агротехнічні заходи (сівозміна, глибоке перекопування) та хімічну обробку (протруювання насіння системними препаратами та обприскування посівів контактними інсектицидами).

Бібліографія:

1. Муха Б. Г., Коваленко Н. П. Система захисних заходів як складова технології вирощування овочевих культур у закритому ґрунті. *Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали V Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 21 червня 2024 р.)*. Полтава: ПДАА, 2024. С. 74-77.
2. Охріменко Д. В., Коваленко Н. П. Прийоми підвищення врожаю та маси однозубкових цибулин часнику посівного. *Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 27 листопада 2023 р.)*. Полтава: ПДАА, 2023. С. 120-121.
3. Писаренко В. М., Піщаленко М. А., Поспелова Г. Д., Горб О. О., Коваленко Н. П., Шерстюк О. Л. Інтегрований захист рослин. Полтава, 2020. 245 с.

БІОЛОГІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЧОРНОЇ ПЛЯМИСТОСТІ (*MARSSONINA ROSAE* (LIV.) DIET.) ТРОЯНД

Коваленко Н. П., Поспелова Г. Д., Реута О. О.
Полтавський державний аграрний університет

Троянди, зростаючи багато років на одному місці, є резерватами патогенних мікроорганізмів, що спричиняють хронічні хвороби рослин. На вегетуючих трояндах та рослинних рештках виявляється близько 270 видів грибів, 6 видів бактерій, 9 видів вірусів, 19 видів нематод [2]. Спалахи